

*Тімуш Д. І.,
студентка Економічного коледжу
Державного вищого навчального
закладу "Київський національний
економічний університет імені
Вадима Гетьмана"*

ДЕЯКІ ПРАВОВІ НАСЛІДКИ ВИЗНАННЯ ШЛЮБУ НЕДІЙСНИМ

Сімейний кодекс України встановлює права та обов'язки батьків і дитини, які народилися у недійсному шлюбі. Так, ст. 47 Сімейного кодексу України (далі – СК України) встановлює, що недійсність шлюбу не впливає на обсяг взаємних прав та обов'язків батьків і дитини, яка народилася у цьому шлюбі. Таким чином діти, народжені в недійсному шлюбі, мають такі ж права і обов'язки, що й діти, народжені в дійсному шлюбі.

Це пояснюється тим, що сімейне законодавство в цілому не пов'язує виникнення та існування прав дитини з наявністю юридичних відносин між її батьками. Батьки дитини можуть перебувати або не перебувати у шлюбі між собою, вони також можуть спочатку перебувати у шлюбі, а потім його розірвати. Цей фактор впливає лише на процедуру встановлення правового зв'язку між батьками та дітьми, а не на його існування як такого.

Крім того, народження дитини у недійсному шлюбі, яке підтверджено відповідним свідоцтвом про народження, є безумовним доказом походження дитини від певних осіб [1, с. 71].

Водночас, ст. 47 СК України визначає обсяг прав та обов'язків лише тієї дитини, яка народилася у недійсному шлюбі. Цей момент потребує певного доповнення. Свого часу у Кодексі про шлюб та сім'ю України 1969 р. було вказано більш точно: діти, які були зачаті або народжені у недійсному шлюбі, мають такі ж права, як і діти, народжені у дійсному шлюбі. Таким чином закон враховував наявність двох категорій дітей – дитини, яка народилася у недійсному шлюбі, та дитини, яка була зачата у такому шлюбі, а народилася пізніше – після визнання шлюбу недійсним.

Нині відсутність вказівки в ст. 47 СК України на категорію дітей, зачатих у недійсному шлюбі, компенсується нормою ч. 2 ст. 122 СК України, відповідно до якої дитина, яка народжена до спливу десяти місяців після припинення шлюбу або визнання його недійсним, походить від подружжя.

Зважаючи на вказане, зазначається, що існує презумпція батьківства чоловіка матері дитини, якщо дитина народилася під час шлюбу або протягом 300 днів з дня припинення останнього або визнання його недійсним [2, с. 78]. Разом з тим, наявність такої норми не відмінює необхідності внесення змін до ст. 47 СК України у такий спосіб: недійсність шлюбу не впливає на обсяг взаємних прав та обов'язків батьків і дитини, яка народилася або була зачата у цьому шлюбі.

При народженні дітей у недійсному шлюбі оспорювання батьківства, материнства можливе за підставами, встановленими ст. 136-138 СК України як для випадків народження дітей у зареєстрованому шлюбі. Питання про місце проживання, утримання дітей та інші питання, пов'язані з відносинами між батьками і дітьми, вирішуються як і при розірванні шлюбу.

Ще одним наслідком недійсності шлюбу слід вважати збереження набутої повної цивільної дієздатності для добросовісного члена подружжя. Відповідно до ч. 2 ст. 34 Цивільного кодексу України у разі реєстрації шлюбу фізичної особи, яка не досягла повноліття, вона набуває повної цивільної дієздатності з моменту реєстрації шлюбу. Зауважимо, що повна цивільна дієздатність виникне для такої особи не з моменту вступу в законну силу судового рішення про надання права на шлюб, а з моменту реєстрації шлюбу в органі державної реєстрації актів цивільного стану.

Норма про надання повної цивільної дієздатності в першу чергу спрямована на забезпечення рівності майнових прав подружжя, адже було б не логічно, якби неповнолітній із подружжя у шлюбі міг вчиняти правочини щодо майна, в тому числі і спільного сумісного майна подружжя, не самотійно, а за згодою законних представників.

У разі припинення шлюбу до досягнення фізичною особою повноліття набута нею повна цивільна дієздатність зберігається. У разі визнання шлюбу недійсним з підстав, не пов'язаних з протиправною поведінкою неповнолітньої особи, набута нею повна цивільна дієздатність також зберігається.

Таким чином, Цивільний кодекс України встановлює загальне правило про те, що набута фізичною особою повна дієздатність зберігається у разі припинення шлюбу до досягнення особою повноліття. Виняток, як впливає з аналізу абз. 3 ч. 2 ст. 34 Цивільного кодексу України, стосується випадку, коли підставою для недійсності шлюбу стала протиправна поведінка неповнолітньої особи. Вказівка на відсутність протиправної поведінки неповнолітньої особи дає підстави стверджувати, що повна цивільна дієздатність зберігається у випадку визнання шлюбу недійсним лише для добросовісного члена подружжя. Для недобросовісного подружжя (наприклад, якщо шлюб був укладений під впливом примусу зі сторони неповнолітнього, шляхом приховування факту існування попереднього шлюб, у випадку реєстрації фіктивного шлюбу) визнання шлюбу недійсним тягне за собою втрату повної цивільної дієздатності.

Разом з тим, дієвість норми про втрату дієздатності для недобросовісного подружжя мінімальна. Законодавець фактично не визначив момент втрати повної цивільної дієздатності для недобросовісного подружжя. Зі змісту ст. 34 Цивільного кодексу України впливає, що недобросовісна неповнолітня особа втрачає повну цивільну дієздатність з моменту набрання чинності рішенням суду про визнання шлюбу недійсним.

Список використаних джерел:

1. Булеца С. Б., Іванов Ю. Ф., Ієвіня О. В., та ін. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України. Станом на 01.09.2011 р. – К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2011. – 428 с.
2. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України / Ю. С. Черво-ний. – К.: Істина, 2003. – 464 с.